

KDU-ČSL

Zavedení distanční volby v České republice

**Cestujeme, studujeme a žijeme v zahraničí,
a nemůžeme volit?**

Podklad k tiskové konferenci

Předkládá: PhDr. Ivan Gabal

Zpracoval: Bc. Tomáš Ryza

Distanční volba obecně

Co si pod ní představit?

- Jakékoliv hlasování ve volbách, které nebylo provedeno osobně do volební schránky ve volební místnosti nebo do přenosné volební schránky v místě voličova bydliště způsobem a za podmínek popsanych v §19a zákona o volbách do Parlamentu České republiky.
- Nejčastěji prostřednictvím korespondenční volby nebo tzv. volby předem, kde je voličův hlas odevzdán před zahájením vlastního hlasování a bezpečně uložen až do doby, než je společně započítán.
- S nastupujícím elektronickým věkem jsou ve světě postupně zaváděny možnosti hlasovat prostřednictvím internetu, telefonu, SMS nebo specializovaných elektronických volebních zařízení.

Jaké má výhody?

- Zvýšení volební účast.
- Zvýšení demokratičnost—umožňuje volit i lidem, kteří by se z různých důvodů do volební místnosti nedostali (pobyt v zahraničí, upoutání na lůžko).
- Jednoduchost—při správných a jasných pokynech není těžší než běžná volba.

Jaké výzvy přináší?

- Nedůvěra k novým technologiím.
- Nutnost vyrovnat se se vztahem k základním principům voleb:
 - Tajnost—volič nesmí být spojen se svým hlasem a zároveň nesmí být ve své volbě nijak ovlivňován;
 - Přímost—není možná zastupitelnost voliče;
 - Rovnost—každý hlas musí být započítán právě a pouze jednou;
 - Všeobecnost—právo volit mají všichni občané, bez rozdílu rasy, jazyka, pohlaví či náboženského vyznání.
- Vybalancování nákladů a přínosů.

Na co navazujeme

Senátní návrh o korespondenční volbě

- V Parlamentu projednáván v roce 2005.
- Návrh předkládal zavedení možnosti korespondenční volby při volbách do Poslanecké sněmovny, pouze ze zahraničí. Během 2. čtení byly načteny pozměňovací návrhy zavádějící korespondenční volbu plošně.
- Z návrhu byl převzat koncept korespondenční volby, ale došlo k vlastní implementaci jednotlivých postupů.

Návrh volebního zákoníku

- Věcný záměr představen ministerstvem vnitra v listopadu 2010.
- Předpokládal sjednocení všech volebních zákonů do jednoho—měl zpřehlednit a zjednodušit právní úpravu voleb a odstranit duplicitní ustanovení ve více zákonech.
- Počítal také se zavedením korespondenčního a elektronického hlasování.
- Tento věcný záměr byl využit zejména jako zdroj informací o právní úpravě korespondenčního a elektronického hlasování v dalších státech Evropy.

Informace o elektronickém způsobu hlasování

- Studie proveditelnosti předložená ministerstvem vnitra vládě v říjnu 2012.
- Přináší variantní řešení pro zavedení elektronických voleb v ČR a shrnuje dosavadní vývoj v zemích, kde již byla zavedena.
- Užito jako zdroj informací na problematiku elektronických voleb.
- Převzata hlavní idea využití datových schránek jako nástroje elektronické volby, ale rozdílná implementace—původní návrh předpokládal zřizování speciálních datových schránek pro každé volby zvlášť, náš návrh předpokládá vydání elektronického voličského průkazu a následné hlasování prostřednictvím osobní datové schránky voliče.

Legislativní aspekty návrhu

Předpokládaná účinnost

- Od 1. ledna 2017

Typy voleb

- Volby do Poslanecké sněmovny ČR
- Volby do Evropského parlamentu
- Volby prezidenta ČR

Další postup

- Paragrafované znění návrhu zákona bude projednáno koaliční radou.
- Na základě výsledků koaliční rady bude návrh zaslán prostřednictvím ministerstva vnitra nebo ministra bez portfeje pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu do mezirezortního připomínkového řízení.
- Po vypořádání všech připomínek uplatněných v rámci mezirezortního připomínkového řízení dojde k předložení do Poslanecké sněmovny jako vládní návrh zákona, nebo formou poslanecké iniciativy.
- Pro schválení návrhu zákona se předpokládá nalezení široké shody napříč politickým spektrem.

Korespondenční volba podrobně

Kdo může volit korespondenčně?

- Každý volič, jenž je občanem České republiky:
 - a) s trvalým pobytem na území cizího státu, který je zapsán do zvláštního seznamu voličů místně příslušného zastupitelského nebo konzulárního úřadu;
 - b) s trvalým pobytem na území České republiky, jenž se dlouhodobě zdržuje na území cizího státu;
 - c) s trvalým pobytem na území České republiky, u něhož je předpoklad, že se ve volební dny bude nacházet v zahraničí.

Kdy a jak o volbu zažádat?

- Nejdříve v den vyhlášení voleb a nejpozději 20 dní před začátkem voleb.
- Žádost je možné podat u příslušného úřadu:
 - a) voličem osobně, přičemž příslušný úřad o žádosti sepíše úřední záznam;
 - b) v listinné podobě opatřené úředně ověřeným podpisem voliče;
 - c) v elektronické podobě podepsané uznávaným elektronickým podpisem voliče;
 - d) v elektronické podobě zasláné prostřednictvím datové schránky.
- Žádost musí obsahovat základní identifikační údaje voliče (jméno, příjmení, datum narození a státní občanství); zahraniční adresu, na níž se volič v době volby hodlá zdržovat; prohlášení, zda si volič přeje hlasovací sadu převzít osobně, nebo zaslat poštou a v případě požadovaného zaslání poštou adresu, kam má být hlasovací sada zaslána.

Korespondenční hlasovací sada

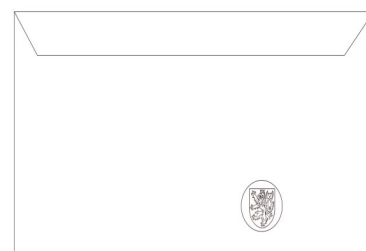
- Hlasovací sada obsahuje:
 - a) neoznačenou hlasovací obálku;
 - b) kompletní sadu hlasovacích lístků;
 - c) poučení o správném způsobu provedení korespondenční volby včetně poučení o sankcích při porušení uvedeného postupu;
 - d) formulářovou obálku ověřující totožnost voliče;

- e) voličský průkaz;
- f) návratovou obálku s nadepsanou adresou sídla úřadu.
- Formulářová obálka slouží jako čestné prohlášení o provedení osobní volby v souladu se zásadami tajnosti a přímosti volby. Obálka obsahuje místo pro vyplnění jména, příjmení, data narození, adresy trvalého pobytu, čísla cestovního dokladu nebo občanského průkazu potvrzující totožnost voliče a české občanství a místa pro podpis a datum zalepení.

Průběh hlasování

☒	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová vylosované číslo: 4
☐	1. MUDr. Helena Rabská, 53 let, lékařka stomatolog Karviná-Hranice, KDU-ČSL
☐	2. Ing. Ondřej Brdičko, 43 let, systémový inženýr Karviná-Nové Město, KDU-ČSL
☐	3. Mgr. Andrzej Szysa, 31 let, učitel Karviná-Hranice, KDU-ČSL
☐	4. JUDr. Luděk Vebera, 52 let, advokát Karviná-Mizerov, KDU-ČSL
☐	5. Ing.Bc. Milana Bakšová, 40 let, vedoucí oblasti Slezské diakonie Karvinsko Karviná-Hranice, bez politické příslušnosti

Volič v soukromí vybere jeden hlasovací lístek, ten upraví a vloží do neoznačené hlasovací obálky, kterou zalepí.

Zalepenou hlasovací obálku společně s voličským průkazem vloží do formulářové obálky, kterou následně zalepí, vyplní a podepíše.

<small>Čestné prohlášení o osobním provedení volby</small>	
Čestné prohlášení o osobním provedení volby	
<small>Datum zalepení obálky: _____ Podpis: _____</small>	
Jméno: Jan Příjmení: Novák Datum narození: 1. 1. 1993 Číslo voličského průkazu: xxx Číslo dokladu totožnosti: yyyyyyyyyy <small>Další údaje stanovené vyhláškou</small>	

Zalepenou, vyplněnou a podepsanou formulářovou obálku vloží bez jakýchkoliv dalších písemností do návratové korespondenční obálky, kterou zalepí a na vlastní náklady odešle na předtištěnou adresu příslušného úřadu tak, aby byla doručena nejpozději do 12. hodiny prvního dne voleb.

Příslušný úřad všechny včas došlé návratové obálky otevře, vyřadí neplatné písemnosti a nerozbalené formulářové obálky předá příslušným volebním komisím.

Volební komise postupně jednotlivé formulářové obálky zkontroluje, platné otevře a pokud obsahují voličský průkaz a hlasovací obálku, vyznačí v seznamu voličů, že volič odvolil a jeho hlas vhodí do volební urny.

<small>Datum zalepení obálky: _____ Podpis: _____</small>	
Čestné prohlášení o osobním provedení volby	
Jméno: Jan Příjmení: Novák Datum narození: 1. 1. 1993 Číslo voličského průkazu: xxx Číslo dokladu totožnosti: yyyyyyyyyy <small>Další údaje stanovené vyhláškou</small>	

VOLBA POŠTOU ELECTION BY MAIL	
<small>Adresa odesílatele</small>	
<div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 30px; margin: 0 auto;"><small>Adresa volebního okrsku</small></div>	

Elektronická volba obecně

Co si pod ní představit?

- V obecné rovině jakékoliv hlasování ve volbách, které bylo provedeno zasláním hlasu prostřednictvím elektronické vzdálené komunikace .
- V případě zvažovaného zákona se jedná o volbu prostřednictvím systému elektronických datových schránek Informačního systému veřejné správy.

Jaké má výhody?

- Vysoká míra dostupnosti—v roce 2010 mělo internet 56% všech domácností, přičemž u domácností, ve kterých žije alespoň jedno dítě, je tento podíl 85% a tato čísla neustále rostou.
- Jednoduchost—elektronická volba není složitější než poslání e-mailu nebo přístup k internetovému bankovníctví.
- Efektivita—strojové zpracování zaručuje přesnost a rychlost.
- Rozšíření možnosti datových schránek—zvyšuje návratnost vysoké investice vynaložené státem.

Jaké výzvy přináší?

- Stále vysoké procento počítačově negramotné populace—je nutné společně zavést i korespondenční volbu pro tuto část populace.
- Nedůvěra občanů k elektronickému systému—strach z úniku osobních dat.
- Zabezpečení systému před úniky dat.
- Legitimita voleb v případě nabourání elektronického systému.
- Dvojitá volba—je třeba zajistit, aby volič nemohl odevzdat svůj hlas zároveň více způsoby.

Jaká plánujeme omezení?

- Volba bude možná výhradně pro držitele datových schránek, kdo je nemá, bude si je muset zřídit.
- V první fázi, než se systém dostatečně ověří, bude možno volit výhradně ze zahraničí—bude systémově omezeno.

Elektronická volba podrobně

Komentář k procesu a technickému řešení

- Zaručeným kanálem pro komunikaci jsou datové schránky. Prostřednictvím své datové schránky volič žádá o vydání hlasovací sady, je identifikován backendovými systémy (při žádosti o zpřístupnění datové schránky musel předložit identifikační průkaz totožnosti a byl vidimován úředníkem) a do datové schránky je mu doručena hlasovací sada.
- Volební informační systém (VOIS) jako agendový informační systém ISVS komunikuje s datovou schránkou, základními registry a dalšími ISVS definovaným rozhraním. Žádosti eviduje v oddělené databázi s vlastním AIFO (Agendový Idenfikátor Fyzické Osoby), ke kterému jsou vázané údaje o vydané hlasovací sadě a jednorázovém kódu opravňujícím voliče k volbě.
- Anonymizované hlasy jsou vedené v oddělené databázi formou prostých záznamů, bez jakékoliv vazby na údaje vedené o vydaných hlasovacích sadách. Databáze generuje po uzavření hlasování autorizovaný výstup pro každého člena komise pod jeho přístupovými údaji, které dostává v zapečetěné obálce proti vidimaci pověřeným pracovníkem ČSÚ.
- Klíčovým prvkem je stejně, jako u vydání standardních voličských průkazů (když volí v jiném místě než je jeho volební okrsek), vyřazení voliče ze seznamu oprávněných voličů pro volby nedistančním způsobem nebo korespondenčním způsobem (volič nemůže volit 3x). Vzniká zde časový „paradox“ pro zpracování finálních volebních seznamů, kdy první termín pro uzavření žádostí je elektronická volba (např. do 30 dnů před volbami) a druhým termínem uzavřením žádostí je korespondenční volba (20 dnů před volbami).
- Samotné hlasování je realizované zabezpečeným kanálem v internetovém prohlížeči a rozhraní neklade na uživatele vyšší nároky než je obsluha internetového bankovníctví. Volič je po přihlášení do systému (přihlašovací údaje své datové schránky) vyzván k vložení souboru (voličský průkaz), po ověření je mu vydán jednorázový kód, kterým autorizuje volbu na hlasovacím lístku (podobně jako platební transakci).
- Hlasovací lístky jsou realizované inteligentními online formuláři, kde je možné uplatnit preferenční hlasy a jsou identické s autorizovanou sadou hlasovacích lístků, které byly dodány voliči do jeho datové schránky spolu s voličským průkazem.
- VOIS je tvořen dvěma logickými celky, které jsou oddělené. Prvním je samotné zpracování voličských seznamů s napojením na již vybudované informační systémy a druhým samotná volba, kde je nutné zajistit dostatečný počet přístupových bran (efekt volby na poslední chvíli). Pro volby ze zahraničí se bude jednat o relativně malé množství voličů.
- V případě, že stát bude podporovat elektronickou identitu občana, není nutné proces měnit, protože do datové schránky bude garantován přístup prostřednictvím elektronické identity občana stejně jako do všech ISVS. Stejně tak bude možné VOIS využít (po rozšíření přístupových bran) pro vydávání elektronických voličských průkazů pro voliče s trvalým pobytem v České republice (ekvivalent „papírového“ voličského průkazu).

Procesní schémata elektronické volby

Žádost o elektronický voličský průkaz

Elektronická volba a zpracování hlasů

Situace v okolních státech

Německo

- O umožnění volby smí žádat osoby, u kterých je předpoklad, že v den voleb nebudou v místě okrsku seznamu voličů, do kterého jsou zapsány.
- Registrace voliče probíhá příslušně dle volebního okrsku, na jejímž základě je vydána volební karta (obdoba voličského průkazu v ČR ve složitější podobě) opravňující k volbě korespondenčně.
- Povinným obsahem návratové obálky je zalepená hlasovací obálka s vyplněným hlasovacím lístkem a vyplněná volební karta ověřující voliče prostřednictvím čestného prohlášení, které je její součástí. Stát má možnost ověřit pravost prohlášení pod trestem odnětí svobody za falšování v délce trvání až 3 roky.
- Hlasy se doručují na adresu příslušného volebního okrsku nejpozději do 18. hodiny volebního dne na náklady státu prostřednictvím státní pošty (jinou formu hradí volič).
- Podíl volební účasti ze zahraničí roste v průměru o 20% mezi každými volbami.

Rakousko

- O umožnění volby smí žádat osoby, u kterých je předpoklad, že v den volby nebudou v místě okrsku seznamu voličů, do kterého jsou zapsány a osoby se ztíženou dostupností volebního okrsku (dopravní spojení, upoutání na lůžko...).
- Registrace voliče probíhá na základě písemné nebo ústní žádosti od dne vyhlášení voleb nejpozději 3 dny před dnem voleb obecním úřadem, nebo zastupitelským úřadem.
- Návratová obálka musí obsahovat formulářovou obálku ověřující identitu voliče, do které je vložena zalepená úřední obálka s vyplněným hlasovacím lístkem.
- Ověření formulářové obálky musí být provedeno osobou odpovídající úrovni rakouského notáře, vedoucím diplomatické mise, osobou jím zmocněnou, nebo jakýmkoliv plnoletým občanem Rakouska s platným pasem.
- Doručení hlasů probíhá na náklady voliče příslušnému volebnímu orgánu nejpozději do 12. hodiny osmého dne následujícího po dni voleb.

Slovensko

- O umožnění volby smí žádat pouze občané žijící nebo se v den voleb zdržující v zahraničí.
- Registrace voliče probíhá příslušně dle volebního okrsku, v případě trvalého pobytu na území SR, nebo do zvláštního seznamu Bratislava-Petržalka, pokud volič trvalý pobyt na území SR nemá.
- Návratová obálka, ve které se nachází pouze úřední obálka s vyplněným hlasovacím lístkem, musí být nadepsaná jako „volba poštou“ se zpáteční adresou voliče v zahraničí, adresovaná volebnímu okrsku—ověření voliče není požadováno.
- Doručení hlasů probíhá na náklady voliče na adresu příslušného volebního okrsku dle registrace.

Polsko

- O umožnění volby smí žádat voliči s trvalým pobytem v zahraničí, zapsaní do zvláštního seznamu voličů místně příslušného konzulátu.
- Registrace voliče musí být provedena nejpozději 15 dní před konáním voleb na příslušném konzulátu, osobně, písemně, telegramem, faxem nebo elektronickou formou. Do žádosti je nutné uvést jméno, příjmení, datum narození, rodné číslo, číslo pasu a místo a datum jeho vydání, adresu pobytu, případně adresu, na kterou si přeje zaslat hlasovací lístky (volební balíček).
- Návrátová obálka musí obsahovat zalepenou úřední obálku s vyplněným hlasovacím lístkem + prohlášení o osobně provedené volbě.
- Ověření voliče probíhá pomocí čestného prohlášení o osobně provedené volbě.
- Doručení na náklady voliče na adresu příslušného konzulátu.

Estonsko

- Příklad fungujícího systému elektronických voleb—možno považovat za vzor dobré praxe.
- Vysoká míra dostupnosti internetu (Eurostat uvádí v roce 2012 74% estonských domácností s přístupem na internet, zatímco ČR měla ve stejném roce podíl 63% domácností).
- Pilotní projekt v roce 2005 (komunální volby v Talinu), do parlamentu možnost volit od roku 2007, vždy doplněny i tradiční neelektronickou možností volby.
- Žádná registrace předem není vyžadována, jediným předpokladem je vlastnictví občanského průkazu s elektronickým čipem (v roce 2007 jej mělo asi 73% estonské populace) a přístup k elektronické čtečce dat (dá se sehnat v přepočtu od 200,- Kč).
- Elektronické volby probíhají v předstihu před volbami prezenčními, volič smí svůj hlas neomezeně měnit v průběhu elektronické části voleb, v případě hlasování pomocí obou možností, ruší klasické volby hlas odevzdaný v elektronické části.

- Samotná elektronická volba probíhá přes internet (čistý e-voting systém), kdy po vložení občanského průkazu do čtečky (doma nebo na místě s veřejným přístupem k internetu—typicky knihovny) volič zadá pin, na jehož základě dojde k načtení přístupového certifikátu a přihlášení do systému. Následně se mu zpřístupní elektronická kandidátní listina a volič provede svoji volbu. Zašifrovaný elektronický hlas je následně společně s elektronickým podpisem nahrazujícím voličský průkaz, nebo čestné prohlášení znovu zašifrován do druhé virtuální obálky, která je po potvrzení volby bezpečně uložena na serveru. Při zpracování hlasů pak v prvním kroku dojde k oddělení vlastních hlasů od identifikace voliče.

